

Інформаційний бюлетень з практики Суду № 2

Січень 1999

Van Geyseghem проти Бельгії [ВП] - 26103/95

Рішення від 21.1.1999

Стаття 6

Стаття 6-3-с

Захищати себе за допомогою захисника

Відмова дозволити представництво сторони, котра сама відсутня: *порушення*

Факти – Заявниця, громадянка Бельгії, народилась у 1942 році і на момент подій мешкала у місті Хуйларт (Hoeilaart). У 1987 році заявницю у Бельгії було притягнуто до кримінальної відповідальності за трьома епізодами участі у міжнародній торгівлі кокаїном, при цьому вона мала перевозити наркотики із Бразилії до Бельгії. Після того, як суд з кримінальних справ (tribunal correctionnel) міста Брюссель визнав заявницю винною, вона подала апеляційну скаргу на вирок. Апеляційний суд спочатку розглянув справу за її відсутності. Скориставшись передбаченою бельгійським правом можливістю, заявниця оскаржила це рішення, котре залишало без змін вирок, яким її було засуджено до трьох років позбавлення волі і штрафу у розмірі 60 000 бельгійських франків. Внаслідок цього оскарження справа знову розглядалась апеляційним судом, який провів нове засідання. Заявниця не з'явилась і на це засідання. Її адвокат був присутнім і уточнив, що бажає представляти свою клієнтку і надати висновки щодо впливу строку давності для притягнення до кримінальної відповідальності. Апеляційний суд не погодився з цим і рішенням від 4 жовтня 1993 року відхилив заперечення. 4 травня 1994 року Касаційний суд залишив скаргу заявниці без задоволення.

Заявниця скаржить на те, що Апеляційний суд міста Брюссель за її відсутності не дозволив її захиснику здійснювати її захист у процедурі оскарження на апеляційній стадії. Вона вбачає в цьому порушення частин 1 і 3 с) статті 6 Конвенції.

Право – Стаття 6 §§ 1 і 3 с): Суд нагадує принципи, напрацьовані в рішеннях у справах *Poitrinol проти Франції* (23 листопада 1993 року, série A № 277) і *Lala i Pelladoah проти Нідерландів* (рішення від 22 вересня 1994 року, série A № 297-A і B) стосовно ситуацій, подібних до даного випадку. У першій з цих трьох справ Суд вирішив, що присутність в суді підсудного має визначальну вагу з огляду як на його право бути заслуханим, так і на необхідність перевірити точність його тверджень і співставити їх із свідченнями потерпілого, інтереси котрого слід захистити, а також із показами свідків. Тому законодавець повинен мати можливість запобігти невинуватим неяскам на судових засіданнях. У двох останніх справах Суд також підкреслив «вирішальну важливість для справедливості системи кримінального правосуддя забезпечення належного захисту обвинуваченого як у першій інстанції, так і у апеляційному суді, а fortiori якщо, як у праві проти Нідерландів, рішення апеляційної інстанції не можуть бути оскаржені». Суд додав, що саме цей останній інтерес є пріоритетним і, відповідно, той факт, що обвинувачений, хоча його і було належно повідомлено, не з'явився навіть без поважних причин, не може виправдати позбавлення його права на допомогу захисника, наданого йому статтею 6 § 3

Конвенції. На думку Суду, внутрішні суди мають забезпечити справедливий характер судового розгляду і, отже, стежити за тим, щоб адвокат, котрий, вочевидь, бере в ньому участь для допомоги своєму клієнту за його відсутності, отримав нагоду зробити це. Суд не може погодитись з бельгійським урядом у його твердженні про те, що констатація відсутності можливості оскаржити заочний вирок була вирішальною у мотивуванні у рішеннях у справах Lala і Pelladoah. Підрядне речення розпочиналось словосполученням «*a fortiori*» з метою посилити його зміст. Суд, натомість, стверджував, що пріоритетним є саме інтерес у отриманні належного захисту. Право кожного обвинуваченого на дієвий захист з боку адвоката-захисника присутнє поміж засадовими складовими справедливого судового розгляду. Обвинувачений не може втратити можливість користуватись ним лише через свою відсутність під час судового розгляду. Хоча законодавець і повинен мати можливість запобігти невинуватим неявкам на судові засідання, проте обмеження права на допомогу захисника не може застосовуватись у такому випадку як санкція. Законні вимоги щодо присутності обвинувачених під час судових засідань можуть бути забезпечені у інший спосіб, ніж втрата права на захист. Принцип, напрацьований у справах Lala і Pelladoah, застосовується і у даній справі. Хоча заявниця і мала численні нагоди захистити себе, проте Апеляційний суд міста Брюссель мав надати можливість її адвокату, пану Верстретену (Verstraeten), який з'явився на судові засідання, захистити свою клієнтку навіть за її відсутності. Тим паче, що у даній справі засіб захисту, яким планував скористатись пан Верстретен, стосувався питання права. Він збирався зробити виступ щодо впливу строку давності притягнення до кримінальної відповідальності, і Суд вже визначав це питання вирішальним. Навіть якщо, як стверджує Уряд, апеляційний суд мав з власної ініціативи вивчити питання про вплив строку давності, проте адвокат міг надати необхідну допомогу у вирішенні цього спірного питання, і його роль виправдовується необхідністю реалізовувати право сторони захисту. До того ж, із рішення від 4 жовтня 1993 року не слідує, що він висловлювався з цього питання. Як висновок, мало місце порушення статті 6 § 1 в сукупності зі статтею 6 § 3 с) Конвенції.

Висновок: порушення (шістнадцять голосів проти одного).

Щодо застосування статті 41 Конвенції: Заявниця просила присудити їй 4 332 000 бельгійських франків (BEF) на відшкодування матеріальної шкоди і 2 000 000 BEF на відшкодування моральної шкоди. Суд не вважає за потрібне розмірковувати щодо висновку, котрий ухвалив би Апеляційний суд міста Брюссель, якби дозволив заявниці бути представленою. Окрім того, не було встановлено жодного причинно-наслідкового зв'язку між встановленим у даній справі порушенням Конвенції і різними складовими стверджуваної матеріальної шкоди, якої заявниця зазнала частково через свою втечу. Тому він відхиляє ці вимоги. Стосовно моральної шкоди Суд вважає, що вона була достатньо відшкодована встановленням порушення статті 6. Заявниця також просить, щоб бельгійська держава зобов'язалась не виконувати покарання, призначене їй Апеляційним судом міста Брюссель. Суд нагадує, що Конвенція не надає йому повноваження вимагати від бельгійської держави зобов'язання вжити такого заходу. Зрештою, щодо видатків і витрат, пов'язаних із внутрішнім провадженням і провадженням у страсбурзьких органах, заявниця просить 412 781 BEF. Суд вважає, що заявниця має право просити сплати видатків і витрат, пов'язаних із касаційним провадженням, а також із провадженням у Комісії і Суді. Стосовно цих проваджень Суд, вирішуючи на засадах справедливості і на підставі наданих йому доказів, присуджує заявниці 300 000 BEF.